

فرصت انابه

حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

انسان مؤمن برای رو کردن به خدا و صد ازدن او دنبال بهانه است. انسان مؤمن می داند این دنیا، دنیایی است که هر روز و هر ساعت ممکن است برای ماتمام شود و پرونده و فرصت عمل برایمان بسته شود، پس باید قدر دانست فرصت های عمر را و نفس هایی که به تعبیر روایات، گام های ما به سوی مرگ است.

در ایام آخر ماه ذی القعدة قرار داریم؛ روزهایی که توصیه های بیشتری از اهل بیت^ع در آن ها برای توبه و انابه وجود دارد. رهبر معظم انقلاب درباره ایام پایانی ماه ذی القعدة می فرماید: «روز بیست و سوم این ماه، روز زیارتی مخصوص حضرت ثامن الحجج (علیه الصلاه والسلام) است. روز بیست و پنجم این ماه، روز دحوالارض است که روز بابرکتی است. شب نیمه ماه ذی قعدة از شب های متبرک سال است که اعمالی دارد. روزهای یکشنبه ماه ذی قعدة، ایام توبه و انابه است و عملی دارد که مرحوم عارف بزرگوار، حاج میرزا جواد آقای ملکی در المراقبات نقل می کند از رسول مکرم اسلام که خطاب به اصحاب خود فرمود: کدام از شما ها مالید توبه کنید؟ همه گفتند ما می خواهیم توبه کنیم - ظاهرا ماه ذی قعدة بوده است - طبق این نقل و این روایت، حضرت فرمودند که در روزهای یکشنبه این ماه، این نماز را انجام بدهید. غرض، ایام در ماه ذی قعدة که اول ماه های حرام است. در این سه ماه متوالی، ایام ولیایی مبارک و متبرکی است. پراز برکات است. باید از این ها استفاده کرد». در کتاب «شریف المراقبات» درباره این نماز آمده است:

برای به دست آوردن طاعت خدا در این ماه، قبل از هر چیز از تمام مسائلی که قبلا گرفتار آن بودی، توبه کن؛ توبه ای صادقانه. از رسول خدا^ص روایت شده است که در روز یکشنبه ماه ذی القعدة فرمودند: «مردم! کدام یک از شما می خواهید توبه کنید؟». راوی می گوید: «گفتم رسول خدا! همه ما می خواهیم توبه کنیم». حضرت فرمودند: «غسل کنید، وضو بگیرید و چهار رکعت نماز به جا آورید. در هر رکعت یک بار «فاتحه الكتاب»، سه بار «قل هو الله» و یک بار «معوذتین» (قل اعوذ برب الناس و قل اعوذ برب الفلق) بخوانید. آن گاه هفتاد بار استغفار کنید و در پایان، «لا حول و لا قوة الا بالله» بگویید. سپس بگویید: «یا عزیز یا غفار اغفر لی ذنوبی و ذنوب جمیع المؤمنین و المؤمنات فإنه لا یغفر الذنوب الا انت؛ ای عزیز! ای بخشاینده! گناهان من و گناهان تمام مردان و زنان مؤمن را ببخش که جز تو کسی گناهان را نمی بخشد».

آن گاه فرمودند: «بنده ای از امت من، چنین عملی را انجام نمی دهد، مگر اینکه از آسمان به او ندا می رسد، بنده خدا! عمل را از نو شروع کن که توبه توب قبول و گناهانت بخشیده شد. فرشته ای دیگر از زیر عرش ندا می کند: ای بنده! مبارک باد بر تو و بر خانواده و خاندانت! منادی دیگری صدا می زند، در روز قیامت، دشمنانت را از تو راضی می کنند. فرشته دیگری ندا می دهد: ای بنده! با ایمان از دنیا می روی، دینت از تو گرفته نخواهد شد و قبر تو وسیع و نورانی خواهد شد. منادی دیگری صدا می زند: پدر و مادرت [از تو] راضی می شوند، گرچه خشمگین باشند. پدر و مادر، تو و خاندانت، بخشیده خواهید شد و در دنیا و آخرت خوش رزق خواهی بود. جبرئیل ندا می کند: من با فرشته مرگ پیش تو می آیم و به او دستور می دهم که با تو خوش رفتار باشد، به خاطر مرگ آسیمی به تو نرساند و به نر می روح را از بدنت خارج کند.» گفتم: «رسول خدا! اگر فردی در زمان دیگری چنین بگوید، چطور؟». فرمودند: «چیزهایی را که گفتم، برای او نیز خواهد بود. جبرئیل این مطالب را در شب معراج به من گفت». وقتی ثمرات این نماز را در این روایت می خوانیم، اشک در چشمانمان حلقه می زند که مگر می شود با این اعمالی که هدیه اهل بیت^ع به ماست، به رضایت پروردگار نرسید؟ چرا این فرصت را از دست بدهیم و این نماز زیبا را در این ماه بزرگ، لاقال برای یک بار نخوانیم؟ از خداوند بزرگ می خواهیم که توفیق بهره برداری از این فرصت ها را به ما عنایت کند و ما را از اهل حسرت در روز حساب قرار ندهد. ان شاء الله!

بیرس و بدان

حج چگونه بر ما واجب می شود؟

در این ستون به پرسش های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می توانید پرسش های خود را به شماره پیامک ۳۰۰۰۷۲۸۹ با ما در میان بگذارید.

● سؤال: استطاعت مدنظر در حج، چگونه حاصل می شود؟

پاسخ اجمالی: یکی از شروط وجوب حج تمتع، «استطاعت» است، یعنی تا زمانی که شخص توانایی رفتن به حج برایش فراهم نشود، حج بر او واجب نمی شود. حال این استطاعت، اقسامی دارد که عبارت اند از:

۱. استطاعت مالی: یعنی داشتن توشه راه و مرکب سواری یا داشتن پول یا کالایی که بتوان بان هزینه های سفر را تأمین کرد. همچنین شرط است که مخارج برگشتن را نیز داشته باشد. ولی داشتن پول قربانی، جزو استطاعت شمرده نمی شود. شایان ذکر است امروزه که رفتن به سفر حج، معمولا با ثبت نام و به صورت توبتی انجام می شود، چنانچه فردی توانایی مالی ثبت نام را نداشته باشد، ولی دست اندرکاران مربوط (به هر علتی) از ثبت نام خودداری کنند و وی جز از این طریق نتواند به حج مشرف شود، استطاعت برای وی حاصل نشده است.
۲. رجوع به کفایت: یعنی حاجی بعد از بازگشت از سفر حج، برای تأمین هزینه عادی زندگی، دچار مشکلی نشود و نیاز به کمک کسی نداشته باشد.
۳. استطاعت بدنی: بر بیماری که قدرت رفتن به حج را ندارد یا برای او حرج و مشقت زیاد دارد، حج واجب نیست.
۴. استطاعت طریقی: یعنی راه رفتن به حج، باز باشد.
۵. استطاعت زمانی: اگر وقت تنگ است به طوری که نمی تواند به حج برسد، در آن سال حج بر او واجب نیست. (محمودی، محمدرضا، مناسک حج، ص ۲۲ و ۵۲ و ۵۵).

● **سؤال:** شخصی در منزل غصبی ساکن است که متعلق به تعدادی از وراث است که خود این فرد، یکی از آن ها است. این فرد با چنین وضعیتی، برای انجام اعمال حج به خانه خدا رفته است. آیا حشش صحیح است؟

آیت... العظمی **خامنه ای**، گرچه غصب، حرام است و چنین شخصی ضامن آن می باشد ولی صرف آن، ضرری به صحت حج وارد نمی کند.

آیت... العظمی **سیستانی**، صحیح است.

آیت... العظمی **مکارم شیرازی**، اگر از اموال مباح خودش رفته، حج او صحیح است ولی توجه داشته باشید احتیاطا واجب آن است که مکان نمازگزار مباح باشد، بنابراین انسانی که در ملک غصبی یا روی فرش یا تخت غصبی نماز می خواند، نمازش اشکال دارد. همچنین نماز در ملکی که منفعت آن متعلق به دیگری است (مثل اینکه در اجاره اوست) که نماز خواندن در آن بدون اجازه مستأجر اشکال دارد. همچنین در ملکی که مورد تعلق حق دیگری است، مثل اینکه میت وصیت کرده است که ثلث مال او را به مصرفی برسانند، تا وقتی که ثلث را جدا نکنند، نمی توان در آن ملک نماز خواند.

آیت... هادی **تهرانی**، اگر شرایط حج را دارا باشد، حج وی صحیح و مجزی از حجت الاسلام است و اگر نداشته باشد، حج وی صحیح است، هر چند مجزی از حجت الاسلام نباشد و در هر حال غصب خانه، مضر به صحت حج وی نیست.

شهر

شماره ۳۳۳۱
شماره ۳۳۳۱
شماره ۳۳۳۱

شماره ۳۳۳۱
شماره ۳۳۳۱
شماره ۳۳۳۱

شهر

روزی که زمین گسترده شد

روز دُخُو الارض یا همان روز بیست و پنجم ماه ذی القعدة، به معنای پهن شدن زمین از زیر کعبه است. «دحوالارض» یکی از روزهای خاص تقویم اسلامی است. بنا بر روایات، در چنین روزی اولین خشکی های زمین از جایی که حالا خانه کعبه قرار دارد، نمایان شده است. قرآن کریم از این روز در آیه^۳ سوره نازعات یاد می کند و می فرماید: «وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا».

نخستین رحمت در شب دحوالارض

دحوالارض روز پر فضیلتی است. امیرالمؤمنین علی^ع درباره عظمت آن می فرماید: «نخستین رحمتی که از آسمان به زمین نازل شد، در بیست و پنجم ذی القعدة بود. فردی که در این روز روزه بگیرد و شبش را به عبادت بایستد، عبادت صد سال را که روزش را روزه بوده و شبش را عبادت کرده است، خواهد داشت» (المراقبات).

راه راضی کردن خدا

«هرکه می خواهد از خداوند عز و جل حاجتی طلب کند، به صلوات فرستادن بر محمد و خاندان او آغاز کند. سپس حاجتش را بخواهد و در پایان نیز بر محمد و آل محمد صلوات فرستد؛ زیرا خداوند عز و جل کریم تر از آن است که آغاز و انجام دعا را بپذیرد و وسط را واگذارد، چرا که صلوات بر محمد و آل محمد از خداوند پوشیده نمی ماند(حتما مستجاب می شود)» (عده الداعی، ص ۱۶۷).

طرح: رضا یدالسماء

میانبر اجابت

اما بهره مندی از این خوان گسترده، آداب و رسوم خاص خود را دارد و هرکه به قدر علمش به این آداب عمل کند، همان اندازه از آن بهره می برد و به اجابت نزدیک می شود. علاوه بر آداب ظاهری مثل پاکي لباس، توجه به قبله و کعبه، استعمال بوی خوش و صدقه دادن، آداب دیگری است که باید در باطن رعایت شود تا به مقصد اجابت نزدیک شویم. از مهم ترین این آداب، اعتقاد به این نکته است که خداوند بر برآوردن تمام حاجت ها قادر است. پیامبر اکرم^ص در این باره از قول خداوند می فرماید: «هرکه مرا بخواند و بداند که ضرر و نفع همه به دست من است، دعای او را مستجاب می کنم» (عده الداعی، ص ۱۴۳). داشتن حسن ظن به خداوند، به معنای خوش گمانی به برآورده شدن حاجت، ادب دیگری است که باید رعایت شود. رسول خدا^ص در این باره می فرماید: «هنگامی که از خدا چیزی می خواهید، به اجابت آن یقین داشته باشید» (عده الداعی، ص ۱۴۴).

اعمال شب و روز دحوالارض

در مباحث فقهی از روز دحوالارض، در باب طهارت و صوم نام برده اند. بنا بر قول منسوب به مشهور، غسل برای این روز مستحب است. همچنین روزه این روز، مستحب مؤکد است و دحوالارض یکی از چهار روزی است که در بین ایام سال، روزه گرفتن در آن فضیلت بسیار دارد و بنا بر روایتی، روزه گرفتن در این روز معادل شصت ماه روزه و کفاره هفتاد سال گناه است. این روز نمازی هم دارد که کیفیت آن در مفاتیح الجنان آمده است: «خواندن دو رکعت نماز در وقت ظهر، در هر رکعت بعد از سوره حمد، پنج مرتبه سوره شمس بخواند و بعد از اتمام نماز بگوید: اَلْحَوْلُ وَ لا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ». به گفته شیخ عباس قمی، «زیارت حضرت رضا^ع در این روز بهترین اعمال مستحب و از آداب مؤکد است».

برای اجابت، عجله نکنید!

علاوه بر این ها، در آداب دعاست که برای اجابت عجله نکنید: «شما از دعا کردن خسته نشوید، من از اجابت خسته نمی شوم». (عده الداعی، ص ۱۵۴). اصرار و پافشاری در دعا، از آداب دیگری است که رعایت آن در مناسبت هایی مثل دحوالارض شایسته است. از امام صادق^ع روایت است که فرمودند: «خداوند متعال دوست ندارد مردم هنگام درخواست از یکدیگر، اصرار ورزند، اما این را برای خودش دوست دارد. خدا دوست دارد که مردم آنچه نزد اوست، بخواهند و طلب کنند» (عده الداعی، ص ۱۵۶).

بررسی ظرفیت های روز دحوالارض

راهی که باید برای اجابت دعا طی کنیم

آمنه مستقیمی^۱ برخی عامدانه و از سر غرض و عده ای دیگر از سر نا آگاهی و ساده اندیشی، چنین می گویند که اسلام و مسلمین مناسبت زده و درگیر مناسبت های متعدد هستند اما آن ها نمی دانند که اسلام با این مناسبت ها و مهر خاصی که بر برخی روز ها و شب ها و زمان ها زده، چه لطفی در حق نه فقط پیروان خود بلکه همه انسان ها کرده است؛ مناسبت هایی مثل دحوالارض یا همان روز گسترده شدن زمین از زیر خانه کعبه که فصلی متفاوت از تاریخ را در عالم رقم زد.

توصیه امام رضا^ع درباره دحوالارض

در مفاتیح الجنان در باب اعمال ماه ذی القعدة روایتی نقل شده است که حسن بن وشاء می گوید: «من کودک بودم که با پدرم در خدمت امام رضا^ع شام خوردیم در شب بیست و پنجم ماه ذی القعدة، پس فرمودند: امشب حضرت ابراهیم^ع و حضرت عیسی^ع متولد شده اند و زمین از زیر کعبه پهن شده است، پس هرکه روزش را روزه بردار، چنان است که شصت ماه را روزه داشته است. علاوه بر این، دحوالارض روز استجابت دعاها و فرصتی است برای آنکه آرزوهایی را که مدت ها در دل نگاه داشته ایم، به تحقق و اجابت نزدیک کنیم. در این باره هم سندی زرین و وعده ای صادق از امیرالمؤمنین^ع داریم که فرمودند: «در آن روز، اگر گروهی به ذکر خدا بپردازند، خداوند حاجتشان را بیش از آن که متفرق شوند، برآورده سازد. خداوند در این روز، هزار هزار رحمت نازل می کند که قسمتی از آن، شامل کسانی است که جمع شوند و به ذکر خدا بپردازند و روزش را روزه بدارند و شبش را عبادت کنند» (کلیات مفاتیح نوین، ص ۸۳۲).

در جمع دعا کنید

اگرچه خداوند تأکید فراوانی بر ارتباط خصوصی بندگان با خود کرده است، از برخی جنبه های اجتماعی و آموزشی عبادات نیز غافل نبوده است که با کمک آن ها بتوان روح عبادت را در جامعه ترویج و زمینه را برای تکامل فردی افراد اجتماع مهیا کرد، برای همین هم در روایات به دعای گروهی سفارش شده است، مثلا امام صادق^ع می فرماید: «هیچ چهل نفری با هم جمع نمی شوند و درباره موضوعی خاص، دست طلب به سوی خدا بر نمی دارند مگر آنکه پروردگار، دعایشان را به اجابت می رساند» (الکافی، ج ۲، ص ۴۸۷) و نیز از ایشان است که «هرگاه پدرم (امام باقر^ع) با مشکلی مواجه می شد، زنان و کودکان را گرد می آورد، به دعا می پرداخت و آنان آمین می گفتند».

ذکر صلوات

در این میان میانبرهایی هم هستند که مؤمن باکیاست، از آن ها برای اجابت و بیان خواسته هایش به درگاه خدا استفاده می کند، مثل استفاده از ذکر صلوات قبل و حین و بعد از دعا. امام صادق^ع در این باره می فرماید: «مبادا وقتی یکی از شما بخواهد از پروردگار، چیزی از حاجت های دنیا و آخرت را بطلبد، به آن مبادرت کند، مگر آنکه با ستایش و مدح خدا و صلوات بر پیامبر^ص، سخن خود را آغاز کند و سپس حاجاتش را بخواهد» (کافی، ج ۲، ص ۴۸۴).

متکبر از دعا، اهل آتش است

خداوند لطف عجیبی در حقشان کرده است. حجت الاسلام والمسلمین انصاریان با بیان اینکه بین انسان و پروردگار، ممکن است موانعی وجود داشته باشد که دعا به این موانع می خورد و مستجاب نمی شود، گفت: مجموعه کارهایی باید بکنیم که دعای ما مستجاب شود و اینکه دعا مستجاب نمی شود، عیشش در خودمان است. یکی از موانع استجاب دعا، لقمه حرام است و این لقمه در شکم من یا در زندگی من باشد، فرقی نمی کند. وی افزود، پیامبر^ص فرمودند: «اگر فردی غروب، یک درهم حرام به خانه ببرد، تا وقتی این یک درهم در خانه اوست، خداوند به آن خانه نظر رحمت نمی کند و دعای اهل آن خانه را گوش نمی کند».

چون می گوید من احتیاجی به خدا ندارم و این دروغ خیلی سنگینی است. انسان در لحظه به لحظه زندگی، محتاج پروردگار عالم است. دعا آن قدر مهم است که پروردگار عالم به ماده بار در شبانه روز واجب کرده است دعا کنیم، دعا کردن در هر دو رکعت اول نماز واجب شده است و در سوره مبارک حمد، بعد از حمد پروردگار و اقرار به اینکه همه کاره قیامت خداست، می گویم ما تو را بندگی می کنیم و از تو کمک می خواهیم. وی با بیان اینکه دعا لازم است چرا که ما نیازمند هستیم و هر لحظه داریم از نعمت های خدا استفاده می کنیم، ادامه می دهد: اگر ما بخواهیم پشت به خدا بکنیم و بگوییم خودم بلدم، چیزی نصیبمان نمی شود و آن ها که اهل گدایی از پروردگار عالم بوده اند،

حجت الاسلام والمسلمین شیخ حسین انصاریان درباره آداب دعا می گوید: به فرموده قرآن، دعا لازم است؛ زیرا انسان یک موجود به تمام معنا نیازمند و تهیدست است. نباید گفت خدا نیاز های من را می داند و احتیاجی به دعا نیست. همه انبیای الهی اهل دعا بودند و در سوره های متعدد قرآن مجید، دعا هایی از انبیای الهی وجود دارد. انبیای دانستند که خدا از نیاز های آن ها آگاه است اما دعا می کردند؛ چون دعا محبوب خداست. دعا کننده نیز محبوب خداست و خداوند در قرآن کریم می فرماید: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ».

این استاد اخلاق با بیان اینکه خداوند در آیای می فرماید متکبر از دعا اهل دوزخ است، می افزاید، متکبر از دعا، اهل دوزخ است؛